

Українська література

Дата – 06.04.2020. Викладач. Біров О.І.

Тема уроку. Ольга Кобилянська. Образи нових жінок-інтелектуалок: талановитої піаністки Софії, аристократичної Марти, пристрасної і вольової художниці Ганнусі у «Valse melancholique». («Меланхолійний вальс»).

Опрацювання нового матеріалу

1. Перегляд відео ролика

<https://www.youtube.com/watch?v=pSe8lbypt4s>

2. Аналіз новели “Valse melancholique” Ольги Кобилянської

Ця новела Ольги Кобилянської — яскравий приклад твору епохи модернізму. Незвичайна історія життя трьох жінок розповідає нам про окремішність людини, яка випереджає свій час. Головні героїні думками та світовідчуттям не вписувалися у формат пересічних жінок того часу. І в цьому — головна його особливість.

Ще донедавна “Valse melancholique” не входила до програми ЗНО з української мови та літератури. Цьогоріч вона вперше стала обов’язковою для вивчення. Ми проаналізували, чим цей твір вирізняється з-поміж інших. Цей матеріал буде корисним для підготовки до тестування.

За жанром твір — **музична новела**. В ній основними засобами розкриття психології персонажів є музичні образи й музичні переживання. Використовуючи їх, Кобилянська створює **образ естета, творчої, духовно-багатої особистості**. Такими персонажами у творі є жінки.

Кобилянська перша в українській літературі зобразила типи жінок-інтелігенток, які є аристократками духу, мають високу мету у житті, прагнуть удосконалити свою особистість, убираючи в душу світові культурні надбання. Це **жінки європейського типу**. **Провідною темою** новели є музика, мистецтво та їх вплив на людину, а також доля талановитого митця.

У творі представлено **три артистичні натури** Ганни, Марти та Софії. Вони різні за характером, але їх об’єднує любов до краси, прагнення до гармонії, фізичної та духовної досконалості.

Художній аналіз їхніх думок та почуттів становить **основний зміст твору**. Героїні твору — сильні, вольові, самодостатні, горді та незалежні жінки, що прагнуть утвердитися в чоловічому світі. Вони не бояться лишитися незаміжніми, адже шукають щастя насамперед у собі. Мистецтво задовольняє їх запити.

Судячи з назви, новела «Valse melancholique», що в перекладі означає «меланхолійний вальс», має бути присвячена «мистецькій» темі. Але музика стала для О. Кобилянської лише приводом до роздумів про проблему жіночого щастя.

Безпосереднім поштовхом до написання новели стали її непрості особисті стосунки з О. Маковеем. Про автобіографічність твору сама письменниця в листі до нього в 1898 р. писала: «Прочиталисьте “Valse melanc.” і знаєте історію мого життя. Се моя історія. Більше не кажу нічого». Чи здогадувався він, на що так недвозначно натякала письменниця? Напевне, так. Можливо, навіть відчував докори сумління за її розбите кохання, адже першим твором, який підготував до друку на посаді редактора «Літературно-наукового вісника», була саме новела «Valse melancholique». Але, як справжній митець, **власну життєву драму О. Кобилянська змогла узагальнити до осмислення долі значної частини українського жіноцтва того часу.**

Сюжет і композиція

Мотив вальсу у творі наскрізний і об’єднує всі події в завершене ціле.

У заголовок новели авторка винесла назву музичного етюдю «Valse melancholique», який створила та тричі виконувала протягом твору піаністка Софія. За настроєм він складався з двох частин — легкої і безтурботної спочатку та бентежної й трагічної наприкінці.

Своє враження про нього Марта передала так:

«Перша частина — повна веселості і грації, повна визову до танцю, а друга... О, та гама! Та нам добре знана ворохобна гама! Збігала шаленим льотом від ясних звуків до глибоких, а там — неспокій, глядання, розпучливе нищпорення раз коло разу, топлення тонів, бій, — і знов збіг звуків удолину... відтак саме посередині гами смутний акорд-закінчення».

Такий настрої твору ніби віддзеркалював щасливі та драматичні події, які переживала протягом свого короткого життя Софія Дорошенко.

Сюжет твору також має за настроєм виразну двочастинну будову. У першій переважає меланхолійний настрої, життя героїнь тече розмірено й майже одноманітно. Усе швидко змінюється з переїздом до помешкання піаністки Софії.

Розповідь стає динамічнішою, напруженішою, що нагнітає передчуття неминучої трагедії. Ворохобна, тобто бентежна гама меланхолійного вальсу стала ніби передчуттям піаністки низки подій у її власному житті, які призвели до фатальної розв'язки — смерті головної героїні.

Сюжет новели складається з кількох подій, що розповідають про неповних півроку із життя трьох інтелектуалок.

В **експозиції** дізнаємося про двох несхожих між собою жінок — Марту й Ганнусю, між якими постійно точаться розмови про кохання та плани на майбутнє.

Епізод, коли до них приєднується музикантка Софія Дорошенко, становить **зав'язку** твору. Письменниця спочатку знайомить нас із дівчиною через повідомлення служниці, яка передає своє враження від першої зустрічі з майбутньою квартиранткою. Непривабливі деталі її зовнішнього вигляду: гудзик від пальта, що тримається на одній нитці, покусані рукавички — не справляють на героїнь позитивного враження. Однак Марту вразила зовнішність Софії, у першу чергу її класичний античний профіль. Тому розповідає вона Ганнусі про «музику» тільки хороше, хоч вона її зовсім не знає. Через такий прийом О. Кобилянська інтригує читача й створює враження загадковості героїні.

Система подій розвитку дій сприяє стрімкому розгортанню сюжету новели. Будні трьох приятельок спочатку були гармонійними й щасливими. Вони настроєво нагадували першу, легку, частину вальсу.

Хвороба Софіїної матері ніби відмежовує першу, «світлу», частину новели від подальших трагічних подій. По смерті матері дівчина повертається до подруг, але з цього моменту за кожним рядком твору відчувається передчуття неминучої трагедії. Воно справджується, коли Софія отримує лист від дядька, у якому той відмовляє їй в утриманні. Дівчина не витримує цього удару й помирає, не досягнувши заповітної мети. Цей епізод є **кульмінацією** твору.

У **розв'язці** стає відомо про кілька років життя героїнь після Софіїної смерті. Марта щаслива у шлюбі, а Ганнуся самотужки виховує сина та вся поринула у творчість.

У «Valse melancholique» О. Кобилянська виступає новаторкою у створенні художньої форми. Словесний твір не лише наповнений музикою, а й звучить, як музика. Це виражається і в ритмічності оповіді з її перепадами від розміреного й неспішного темпу до швидкого й напруженого, а потім знову сповільненого, й у відтворенні симфонії почуттів героїнь, й у напруженій мелодійності слова.

Домашнє завдання.

Випишіть із новели «Valse melancholique» цитатні характеристики Ганнусі та Софії.